

Gerbiamieji Lietuviai,

Prieš 90 m., 1926 m. gruodžio 17 d. LR buvo pakeista valdžia: vietoje vadintojo seimokratinio valdymo pradėtas įgyvendinti prezidentinis, vietoje politinių partijų, visos tautos atstovų – savivaldybių atstovų – tarybų renkama valdžia, o taip pat vietoje Seimo daugumos partijų, irgi visos Tautos, jos ypatingųjų atstovų renkamas Prezidentas. Po gruodžio 17 – osios imta kurti naują rinkimų ir valdymo sistema daug kuo buvo panaši į dabartinę JAV, jos Prezidento bei kitos valdžios rinkimų sistemą.

Tačiau iki šiol apie šį įvykį vis neretai rašoma ir kalbama, kaip juodžiausią Lietuvos istorijoje, aiškinant, kad Prezidentas A.Smetona buvęs diktatorius, padaręs krašte žmonių gyvenimą nepakeliamą, pasmaugęs iki tol tariamai klestėjusią

demokratiją, privertęs atsitaisyti Prezidentą K. Grinių. O pastaruoju laiku kai kurie išmanieji globalistai ėmė skelbti, kad iš viso 1926 m. gruodžio 17d. valdžios pakeitimą organizavo Stalinas, rusai, kad galėtų lengviau prisijungti Lietuvą. Nors, žinoma, logikos čia nedaug.

Juodinama, nepaisant kad iš 20 tarpukario Nepriklausomybės metų A. Smetona prezidentavo daugiau kaip 15 ir, kad lietuvių Tauta po beveik 500 metų trukusio nuožmaus lenkinimo, germanizavimo, rusinimo, po okupacijų ir Pirmojo pasaulinio karo sunaikinimų, po dar beveik trejų metų Nepriklausomybės karų, Lietuva Sovietijos okupacijos išvakarėse pasaulyje jau minėta jau tarp labiausiai išvystytų ekonomikos, kultūros valstybių.

Tarp juodintojų nemažai ne tik prosovietikų, bet ir lenkų ponų batlaižių. Ypač išsiskiria apdvanuotieji ordinais „Už nuopelnus Lenkijai“. Tokių, beje, buvo ir yra ne tik tarp mūsų politinio elito, bet ir istorikų. Vienas jų, negęstanti mūsų TV ekranų žvaigždė visais istorijos klausimais, turi net visą komplektą „Už nuopelnus Lenkijai“ ordinų - Riterio, Karininko, Komandoro ir kitus. O ordinais nė viena valstybė neapdovanoja ypač svetimšalių tik dėl jų gražių akių.

Bėda, kad daug mūsų politikų, istorikų tebesivadovauja lenkiška, sovietine historiografija, kurioje pažangu tai, kas stiprina lenkus ir Lenkiją, Rusiją, SSRS, SKP, o ne lietuvių Tautą, jos nepriklausomą valstybingumą. Kas lėmė 1926 12 17 valdžios pakeitimą? Koks buvo Prezidento A. Smetonos vaidmuo ir kiek tai prisidėjo prie mūsų Tautos ir nepriklausomo valstybingumo stiprinimo? Tai ir norėčiau su Jumis pasvarstyti, žvelgiant į laiką pro mūsų Tautos ir jos Nepriklausomybės stiprinimo prizmę.

Prezidentas A.Smetona buvo išskirtinė asmenybė mūsų Tautoje. Jei jis nebūtų ir Prezidentas, jis būtų prisimenamas kaip talentingas ir produktyvus publicistas, filosofas, lietuvių kalbos ir istorijos žinovas, daugybės leidinių redaktorius, visuomenininkas. Po Jo Lietuva neturėjo kito tokio vadovo, kuris savo intelektu ir kūryba būtų galėjęs prilygti A. Smetonai, kuris būtų tiek dirbęs dėl lietuvių Tautos.

A. Smetona Lietuvių konferencijos buvo išrinkusi LVT pirmininku. *1919 m. balandžio 4d. vadovaujantis Laikinąja Lietuvos Konstitucija, Pirmuoju Lietuvos Respublikos Prezidentu išrinktas Antanas Smetona. Jam faktiškai buvo suteiktos įstatymų leidybos ir jų vykdymo teisės bei kontrolės galios..*

Tai, kad mūsų Tauta tada išsivadavo nuo beveik trečdalį teritorijos okupavusių rusų bolševikų, o iš dalies ir nuo nuožmiųjų lenkų ordų, vadovaujamų J.Pilsudskio, nuo bermontininkų, buvo didelis Prezidento A.Smetona nuopelnas. Jo pastangomis organizuoti ir demokratiniai rinkimai į Steigiamąjį Seimą, kuris 1920 m. gegužės 15 d. pradėjo savo darbą.

Prezidentas A. Smetona pačiais sunkiausiais nepriklausomos Lietuvos kūrimo ir gynybos metais buvo svarbiausiu lietuviams vairininkas. *Bet Prezidento juodintojai, negalėdami paneigti A. Smetonos nuopelnų kuriant ir ginant Nepriklausomybę 1919 – 1920m., bando atsigriebti bent tuo, kad Tauta, girdi, neišrinko jo ir bendražygių - tautininkų į Steigiamąjį Seimą (nors iš 20 Lietuvos valstybės Tarybos, 8 buvo tautininkai), nes buvusi jais nesivylusi.*

Rinkimuose į Steigiamąjį Seimą laimėjo krikščionys demokratai. Steigiamojo Seimo Pirmininku ir Respublikos Prezidentu išrinktas *krikščionis demokratas Aleksandras Stulginskis.*

Tokius rinkimų rezultatus lėmė, kad tautininkai ir pats A. Smetona nevarė jokios priešrinkiminės agitacijos, tikėdami, kad *žmonės ir taip žino, kad jie daugiausiai už visus kitus yra nuveikę atkuriant lietuvių valstybę.* Bet jie klydo, kitos partijos dėl visų sunkumų krašte kaltino Pirmąjį Prezidentą A. Smetoną, tautininkus. Ir nemažai kas tuo patikėjo. Be tuo metu Lietuvoje, kaip ir visoje pokario Europoje, žmonės po karinių diktatūrų veržėsi prie daugiapartinio, parlamentinio valdymo. Tad ir lietuviai rinkimuose į Steigiamąjį Seimą daugiausia balsų atidavė už atkakliausiai agitavusius.

Steigiamasis Seimas padėjo pamatus nepriklausomai teisei Lietuvai, parengė ir priėmė LR Konstituciją. Daug Seimo narių, iš posėdžių kartas nuo karto vykdavo į frontą prieš J.Pilsudskio ordas, puolančias Lietuvą.

Didelė Lietuvai parama, o J. Pilsudskui smūgis buvo, kad Lietuvos Vyriausybė pasirašė Taikos ir sienų pripažinimo sutartis su Sovietų Rusija, kuri tada buvo pirmoji pripažinusi Lietuvos valstybingumą *de jure.* Beje, to Lenkija nepadarė iki Antrojo pasaulinio karo.

Steigiamajam Seimui baigus darbą, *prsidėjo seimų laikotarpis. 1922 m. spalyje iš 78 narių išrinktas Pirmasis Seimas.* Bet dėl vidinių rietenų, jis po pusmečio buvo paleistas. Antrasis Seimas, kuriame daugumą turėjo krikščionys demokratai, išsilaiškė visą kadenciją iki 1926 m. pavasario. Prezidentu abiejų tų Seimų buvo A.Stulginskis.

Trečiojo Seimo rinkimuose 1926 m. birželyje daugumą laimėjo kairiosios jėgos: valstiečiai liaudininkai – 22, socialdemokratai – 15, krikščionys demokratai – 14, Ūkininkų sąjunga – 11, Darbo federacija -5, tautininkai – 3 (tarp jų ir Prezidentas A. Smetona), Ūkininkų partija – 2, 9 vietas – tautinių mažumų atstovai. Kadangi nė viena partija neturėjo daugumos, tad praktiškai beveik visų sprendimų priėmimas ar atmetimas ėmė priklausyti nuo „tautinių mažumų“ atstovų užgaidų.

Tarp kandidatų į prezidentus buvo pasiūlyti: A. Smetona, F. Bortkevičienė ir K. Grinius. Kadangi Seime vyravo kairieji, tai jie Prezidentu ir išsirinko liaudininką, gydytoją K. Grinių. Premjeru – M. Sleževičių. Abu buvo dideli patriotai ir demokratai, bet ne kokie, ypač K. Grinius, „masių vadovai“ ir nepakankamai apdairiai vertino ir tuometinę padėtį tiek valstybėje, tiek už jos ribų. Panaikino visame krašte karo stovį, cenzūrą, komendantūras, ėmė paleisti iš kalėjimų ir bolševikinių organizacijų vadus, pradėjo mažinti finansavimą kariuomenei, sklido kalbos, kad ir Lietuvos šaulių sąjunga būsianti perduota profsąjungoms ir t. t.

Didelį pavojų Nepriklausomybei daugelis jautė iš Lenkijos bei Prancūzijos, Anglijos ir kitų imperialistų, kurie, siekdami sustiprinti Lenkiją, paversti barjeru prieš SSRS, nenoriai reagavo ir į mažos Lietuvos siekį išlikti Nepriklausoma. Tad Vakarai ir pritarė net niekingiausiems ir lenkų planams, tarp jų, pavyzdžiui, P. Himanso, pagal kurį Lietuva turėjo būti padalinta į Kauno ir Vilniaus kantonus, bet pastarąjį valdant iš Varšuvos.

Taip pat Vakarų šalys laimino Lenkiją prisijungti ir Klaipėdą, jo kraštą, reikalavo iš Lietuvos leisti lenkams netrukdomai naudotis prekių tranzitu per Lietuvą į Klaipėdą ir t. t..

Didelį nerimą lietuviuose sukėlė 1926 m. gegužės pradžioje J. Pilsudskio klanu ginkluotas pučas Lenkijoje, jo pasiskelbimas diktatoriumi. To L. Pilsudskio pučo dienomis vien Varšuvoje pagal kai kuriuos archyvinius dokumentus žuvo per 1500 žmonių. Netrukus tas lenkų diktatorius ėmė siųsti į užgrobtą Rytų Lietuvą naujus savo kareivių pulkus. Sklido gandai apie lenkų agresorių pasirengimą pavergti visą Lietuvą.

Nerimą lietuviams patriotams didino dar ir tai, kad krašte *smarkiai padaugėjo komunistų demonstracijos, o taip pat prasidėję puolimai ir juodinimai lietuvių patriotų bei jų organizacijų ir pan.*

Neteikė pasitikėjimo ir Seimas su nesibaigiančiomis diskusijoms, neretai iššaukiančiomis net peštynes. Tad nemažai kam atrodė, kad užtektų poros parsidavėlių, kad Seime būtų priimti ir nepriklausomai Lietuvai pražūtingi sprendimai.

Daugelį lietuvių jaudino, kad Lietuvos miestuose ir miesteliuose tebekabėjo nuo okupacijos metų žydiškos, rusiškos, lenkiškos iškabos, kad masiškai steigtos mokyklos svetimtaučiams, ypač lenkams, kai jų okupuotoje Rytų Lietuvoje buvo naikinama visa kas lietuviška, kad ir Seime reikalauta kalbėti žydiškai, lenkiškai ar rusiškai. Dėl Prezidento, Premjero ir kai kurių kitų vadovų pataikavimo lenkams, žydams ne kartą ir Seime pasigirdavo protesto balsai. Taip 1926 m. rudens pradžioje iš tribūnos Seimo narys Ūkininkų sąjungos atstovas Dionizas Trimakas, išrėžė: „...žydams, lenkams, bolševikams lobti renkami iš ūkininkų mokesčiai ...Tėvynės sūnūs, kurie kelia balsą prieš Lietuvos lenkinimą ir bolševizaciją, nagaikomis kapojami, arklių kanopomis mindomi...Ar igai dar lietuviai kentės ir duosis iš širdies išplėsti jos brangiausią kalbą, laisvę, tikėjimą...“

Spaudoje ir susirinkimuose vis dažniau buvo prisimenami Antano Smetonos prezidentavimo metai, jo gebėjimai organizuoti valstybės kūrimą ir gynybą.

Vis dažniau prisimintos ir Pirmojo Prezidento mintys, kad nepriklausoma Lietuvos valstybė turi būti ne vieno kurio luomo, ne vienos kurios ar grupės partijų valdoma, o visos lietuvių Tautos. *Tik tautinė Lietuva gali būti ir tikrai demokratinė.*

Prezidentas A. Smetona buvo tarp pirmųjų, kuris gan kritiškai vertino i Italijoje valdžią paėmusį diktatorių Musolinį, kaip ir Lenkijos diktatorių J. Pilsudskį bei Vokietijoje beiplečiantį fašistų sąjūdį ir jo vadus. A. Smetona tuo metu rašė: *mums, lietuviams, mūsų Lietuvai reikia ne rusiškojo socializmo ar bolševizmo, ne itališkojo ar lenkiškojo fašizmo, mums reikia eiti tik i savu, tik lietuvišku keliu, tik kuriant ir stiprinant Lietuvą kaip visų lietuvių nepriklausomą valstybę, valdomą pačių lietuvių, o ne svetimtaučių ar iš užsienio. Mūsų Tauta per daug buvo svetimųjų mindoma ir dusinama ir tik tada, kai pasijus visai atspari nuo svetimųjų įtakos, gal ir galės ryžtis kokioms sąjungoms.*

Tačiau pakeisti dalies Seimo narių kairuoliškas nuostatas atrodė beviltiška.

Iš to meto Lietuvos saugumo departamento agentų pranešimų matyti, kad padėtį Lietuvoje 1926m. spalio pradžioje slaptame susirinkime apsvarstę Lietuvos vyskupai ir nutarę: kadangi rinkimai bus negreitai ir maža vilčių kad juose laimėtų pirmiausia krikščionys demokratai, nutarę paremti karines ir civilines jėgas, kurios ryšis pakeisti kairiųjų valdžią į tautinę. *Beveik visi sutarę, kad labiausiai lietuvių Tautos ir Nepriklausomos Lietuvos interesus tenkintų Pirmasis Lietuvos Prezidentas, III Seimo narys Antanas Smetona, didžiausią autoritetą Tautoje turintis ir nepaliaujamai skelbiantis tautines nuostatas.*

1926 m. spalio 16 d. „Ryto“ laikraščio redakcijoje susirinkusi grupė kariškių sudarė komitetą, kad jis organizuotų Lietuvos nukreipimą eiti tautiniu keliu. Į tą komitetą įėjo plk. V. Grigaliūnas – Glovackis, plk. J. Petraitis, vyr. lttn. A. Mačiūka, gen. K. Ladiga, plk. P. Plechavičius. Buvo sutarta pasiūlyti Prezidentui K. Griniui ir Premjerui M. Sleževičiui atsitvydinti, užleidžiant savo vietas Prezidentui Antanui Smetonai ir prof. A. Voldemarui.

Ar apie tą kariškių planą žinojo Prezidentas K. Grinius ir Premjeras M. Sleževičius? Atrodo, kad taip. Prezidentas kaip ir Premjeras matė kaip iš jų rankų išslysta valdžia, buvo pasimetę, lyg ir pritarė visur girdimoms kalboms, patiems atsisakyti valdžios vardan neabejotino patrioto ir visos Tautos mylimo Pirmojo Prezidento Antano Smetonos. Iš dalies tai paaiškina, kodėl Prezidentas K. Grinius lyg nereagavo į saugumiečių pranešimus, kad iš gruodžio 16 į 17 d. kariškiai rengiasi užimti Seimą. Prezidentas toliau gruodžio 16 d. vakare rengėsi rytdienos savo gimtadienio 60 – mečio iškilimams, į kurias buvo pakvietaš ir šalies auštąją karininkiją, daug savanorių, šaulių, Nepriklausomybės karų didvyrių. Dėl to ir perversmo organizatoriai naktį be jokio pasipriešinimo užėmė Seimą, kuriame tebevyko posėdis, paėmė savo žinion kitas svarbiausias valstybės institucijas.

Prezidento K. Griniaus ir Premjero M. Sleževičiaus atsistatydinimo pareiškimus patvirtino toliau vekęs Trečiasis Seimas. *Jis naujuoju Prezidentu išrinko Antaną Smetoną, Premjeru - prof. A. Voldemarą. Tas įvykis daugeliui atrodė natūraliu valdžios pasikeitimu, pagal veikiančią 1922m. Steigiamojo Seimo priimtąją Konstituciją.* Tad ir

niekas neprotestavone tik Kaune, bet ir visoje šalyje. Priešingai visur vyko tik pritarimo mitingai, plaukė Prezidentui A.Smetonai sveikinimo laiškai.

Nebuvo didesnių protestų ir dėl tų keturių bolševikų sušaudymo. Tik vėliau suvokta, *kad buvo galima apsieiti ir be to, nes tą sušaudymą pasinaudojo antilietuviškajai propagandai probolševeikinės jėgos.*

Tuometinė LKP buvo per menka, kad būtų galėjusi kėsintis paimti valdžią – turėjo apie 800 narių iš kurių apie 80 proc. buvo svetimtaučiai žydai, rusai ir jie buvo daugiausiai TSRS išlaikomi, kaip „penktoji kolona“ tam atvejui, kada SSRS nuspręs prisijungti Lietuvą, kaip ir kitas Baltijos šalis. *O tuo metu buvo naudingiau, kad prie vakarinių sienų egzistuočiau nepriklausomos, bet SSRS atžvilgiu neutralios mažos Baltijos valstybėlės; tad ir SSRS beveik iki 1938 m. reklamuodavosi ir kaip jų nepriklausomybės gynėja pirmiausia nuo imperialistinės Lenkijos, kurios sustiprėjimo ypač bijojo SSRS.*

Tarp tų nedaugelio A. Smetonos priešininkų buvo III Seimo narys liaudininkas Juozas Pajaujis, kuris už antivalstybinę kalbą Šiauliuose buvo areštuotas. Už tai Seimas kad buvo suimtas be jo sutikimo, pareikalavo *atsistatydinti Premjerui A. Voldemarui.* Bet Prezidentas A. Smetona nesutiko ir vadovaudamasi dar Steigiamojo Seimo Konstitucija, 1927 m. balandžio 12 d. paleido patį Seimą. Tačiau buvo blogai, kad Prezidentas nepaskelbė tada naujos rinkimų datos.

Daug peno antilietuviškiems raševoms ir kitiems veikėjams davė ir patys mūsų, *lietuvių, patriotai, buvę savanoriai, kariai tada susijungę į „Geležinio Vilko“ organizaciją.* Jos nariai turėdavo besąlygiškai paklusti savo vadui A. Voldemarui. Pasiremdamas „vilkais“ A. Voldemaras planavo tapti „tikruoju“ Lietuvos vadu, palikus Prezidentą tik kaip vėliavą. *Bet A. Voldemaras dėl 1929 m. gegužės 6 d. įvykdytą prieš jį pasikėsinimo, nepagrįstai apkaltino Prezidentą ir buvo atleistas iš Premjerų, išsiųstas iš Kauno.* Nauju Premjeru paskirtas Juozas Tūbelis.

A.Voldemaro nušalinimas ir ištrėmimas sukėlė jo pasekėjų nepasitenkinimą. Jie organizavo įvairius protesto žygius, kad Prezidentas sugrąžintų jų vadą ir vėl paskirtų Premjeru. *1930 m. gegužės 24 d. Prezidentas gavęs žinią apie „vilką“ rengiamą ginkluotą pučą dėl A.Voldemaro sugrąžinimo, uždraudė šios organizacijos veiklą.* Tada daugelis jos padalinių perėjo į pogrindį, vėliau persitvarkė į Lietuvos nacionalistų partiją, bet nenutraukė veiklos, organizavo bene 13 viešų *išstojumus, kuriuose reikalavo iš Prezidento sugrąžinti A. Voldemarą ir imtis griežtesnio valdymo. Tačiau niekada nereikalavo Prezidento atsistatydinimo ar pakeisti valdymo sistemą. Tačiau mūsų istoriografijoje tebemuilnamos žmonėms akys, teigiant, kad tie voldemarininkų išstojumai lyg buvę ir visos tariamai lietuvių liaudies protesto akcijos prieš „smetoninį režimą“.* Tik viena rimtesnė protesto akcija tada buvo – *tai Suvalkijos valstiečių streikas.*

Prezidentas A.Smetona ir tuometinė Lietuva buvo pirmoji pasaulyje, *kuri 1934 m. organizavo teismo procesą prieš nacius Klaipėdoje ir jo krašte.* Beje, tuo procesu, kaip rodo kai kurie archyviniai dokumentai, savo labai mėgino pasinaudoti Lenkijos diktatorius J. Pilsudskis ir kai kurie jo patikėtiniai: siūlė Hitleriu už nepagarbą jam ir didžiajai Vokietijai, pasidalinti Lietuvą - jiems, lenkams, rytinę Lietuvos dalį iki Dubysos, o vokiečiams – vakarinę, Žemaitiją.

Nacių Vokietijos ir Lenkijos draugystė baigėsi, kai Hitleris pareikalavo iš „draugų lenkų“, perleisti Vokietijai vadinamąjį „Gdansko koridorių“ , geležinkeliumi ir autostradai į Rytų Prūsiją nutiesti.

Nieko gero ir tada Lietuva negalėjo tikėtis ir iš demokratinių Vakarų valstybių. *Taip Anglija ir Prancūzija dar prieš Molotovo – Ribentropo paktą pasirašė slaptą sutartį su Lenkija dėl bendros gynybos ir, kad Lietuva bus perduota Lenkijos „įtakos sferon“, o iš kitos pusės Lenkija neprieštarau, jei Olandija ir Belgija bus „ Anglijos įtakos sferoje“.* Karo tarp SSRS ir Vokietijos pradžioje lenkų vadas V. Sikorskis iš Londono buvo nuvykęs į Kremlių pas Staliną tartis dėl po karo Lietuvos perdavimo Lenkijai, o taip pat dėl Lenkijos vadovaujamos Baltijos šalių, o taip pat Čekoslovakijos, Rumunijos federacinės valstybės skūrimo. *Bet Stalinas atsakė, kad ir po karo Baltijos šalis pasiliks sau, dėl lenkų federacijos nutylėjo, bet pažadėjo V.Sikorskiui, kad prijungs prie Lenkijos Rytprūsių (apie 70 proc.) dalį nuo Baltijsko iki Gdansko . Vadai sutarė iš lenkų esančių SSRS sudaryti ir apie 120 tūkst. lenkų armiją SSRS (Lenkijos ginkluotąsias pajėgas SSRS), vadovaujamas generolo Vladislavo Anderso.*

Grižkime prie Pirmojo Prezidento, prie jo vykdytų politinio, kultūrinio , ūkinio gyvenimo pertvarkymų. Kaip minėjau Prezidentas A.Smetona nuo jaunystės skeptiškai žiūrėjo į politines partijas, nes ir geriausios jų galėjo išreikšti tik grupės žmonių interesus. A. Smetona ieškojo tokių valdymo formų, kurios apjungtų visą Tautą, apjungtų ją ir valstybę.

Prezidentas skatino Tautininkus plėsti savo veiklą ne kaip valdžios partija, o *tik kaip sąjungą, kuri būtų branduoliu Tautai suburti, tautinei ideologijai skleisti. Prezidento nuomone pražūtinga Tautai ir jos valstybei, kai kokia partija ar organizacija ima skelbtis vienintele tikrųjų patriotų organizacija.* Iš dalies ir dėl to Prezidentas nuolat „nusodindavo“ voldemarininkus, kurie irgi mėgdavo skelbtis vieninteliais tikraisiais Lietuvos patriotais.

Nušalindamas nuo valdžios politines partijas ir organizacijas, A.Smetona vylėsi pasiekti Tautos vienybės ir klestėjimo, perdavus valdžią visų žmonių išrinktoms valsčių, apskričių, miestų taryboms ir jų atstovams.

1928 m. gegužės 15 d. Prezidentas ir Vyriausybė (Premjeru dar tebesant A.Voldemarui) paskelbė naują Konstituciją bandomajam 10 m. laikui, kuri turėjo įteisinti Lietuvos pavertimą tautine, prezidentine Respublika. Naujojoje Konstitucijoje pirmiausia vartotas terminas „lietuvių Tauta“, o ne „Lietuvos Tauta“ kaip 1922 m. Konstitucijoje, pabrėžta, kad tik lietuvių Tauta yra Lietuvos valstybės suverenas ir tik jai priklauso visa valdžia valstybėje ir, kad lietuviai tampa Lietuvos piliečiais gyvendami jos teritorijoje, o svetimtaučiai – tik po 10 metų pragyvenimo, kad tik lietuvių kalba yra valstybinė, kad Lietuvos sostinė yra tik Vilnius. Aiškiai buvo atskirta įstatymų leidžiamoji valdžia - Prezidentas, Seimas, Vyriausybė ir Vykdomoji – Vyriausybė, teismai. *Tik Prezidentui buvo priskirtos abi valdžios. Visai nauja buvo, kad Prezidentą turėjo rinkti septyneriems metams ne kaip iki tol Seimo dauguma, o visos Tautos išrinkti ypatingieji rinkikai. Prezidentui buvo pripažintas sprendžiamas žodis vos ne visais valstybės valdymo klausimais.* Seimo priimti įstatymai irgi galėjo įsigaliooti tik patvirtinus juos Prezidentui.

Naujajai Konstitucijai pasiteisinus, 1938 m. gegužės 12 d. Prezidentas ir Vyriausybė paskelbė ją nuolatine su kai kuriomis pataisomis ir papildymais .Ypač iškeltas valstybės vaidmuo,17 Konstitucijos straipsnyje nurodant, kad „Piliečio pareiga – būti ištikimam savo Valstybei“.

Konstitucijoje neabsoliutinta ir privatinė nuosavybė. 51 str. nurodyta, kad kiekvienas privalo ir savo turto naudojimą derinti su Valstybės interesais, o 56 str. - „Valstybė prižiūri ir rikiuoja ūkio ir atskirų įmonių veiklą“. Valstybė vadovavo ekonomikai daugiausiai kaip akcininkė.

Prezidentas A. Smetona, kaip beveik ir visi jo bendražygiai griežtai pasisakė prieš liberalizmą, kaip ypač pražūtingą nedidelės valstybės ekonomikai, socialiniam teisingumui. Liberalizmas gali tapti savotišku terorizmu, duobkasiu demokratijai ypač kai jis savo interesams pajungia valstybę.

1934 m. birželio 10 d. savo darbą pradėjo IV Seimas, išrinktas savivaldybių ir tarybų atstovų. Kadangi jo nariais buvo daugiausia kaip sakoma specialistai, o ne politinių partijų atstovai, tai posėdžiai vykdavo labai ramiai, dalykiškai.

1938 m. lapkričio 14 d. valsčių, miestų, apskričių savivaldybių tarybų išrinkti 120 „Tautos atstovų“, Lietuvos Respublikos Prezidentu 7 metų laikotarpiui vėl išrinko Antaną Smetoną. Jis tada jau daugeliui kam Lietuvoje asocijavosi su rūpestingu, geranorišku „Tautos tėvu“, su žmogumi, kuriam lietuviybė, Tautos švietimas ir mokslas buvo svarbiau už viską.

Ne taip kaip dabar. Štai kaip ir mūsų mokslo ir studijų įstatymai nuo 2000 m. iki šių dienų – tai atviras pasityčiojimas iš nepriklausomos Lietuvos. Nėra tuose įstatymuose net tokių sąvokų, kaip „lietuvių Tauta“, „nepriklausoma Lietuva“. Mūsų studijų institucijos tarsi rengtų specialistus ne nepriklausomai Lietuvai, o bernus ir mergas eksportui, didžiosioms svetimšalių monopolijoms; aukštosios mokyklos yra priverstos rūpintis lėšomis, pelnu, lyg kokios bandelių kepyklėlės. Tad neatsitiktinai daugeliui jų Dievu yra Doleris, o sūnus – Euras, o ne lietuvių Tauta, nepriklausoma Lietuva. Tai ypač akivaizdu ir dėl lietuvių kalbos.

Minėto Mokslo ir studijų įstatymo 55 straipsnyje nurodoma, kad studijų ir mokslo institucijose valstybinė kalba – *lietuvių gali būti ir nevertinama*, kai : „Numatomi studijų rezultatai siejami su užsienio kalbos mokėjimu; paskaitas skaito ar kitoms akademinėms veikloms vadovauja užsienio dėstytojai; studijų programoje studijuoja užsienio studentai; studijos vyksta pagal jungtines su užsienio valstybių aukštosiomis mokyklomis studijų programas“ ir t. t.

ISSTUMIA lietuvių kalbą ir reikalavimai skelbti darbus užsienio „duomenų bazėse“, o taip pat lenktyniavimas dėl didesnio paskaitų skaičiaus svetimomis kalbomis – vadinamųjų „tarptautiškumo“ ir kitų iš esmės politinių, bet pražūtingų lietuvių rodiklių.

Vis nesibaigia Lietuvos lenkų reikalavimai pakeisti mūsų valstybinės kalbos abėcėlę, nors Konstitucijoje nurodyta, kad Lietuvoje valstybinė kalba tik lietuvių ir, kad sprendžiamasis žodis visais klausimais priklauso lietuvių Tautai – Suverenui. Nei anglai, nei prancūzai, nei jokia kita tauta nekeičia savo kalbos ar jos alfabeto pagal atsikėlėlių - atėjūnų pageidavimus. Lietuva – nepriklausoma ir tik lietuvių Tautos sukurta valstybė.

Žmonės stebisi ar Lietuvoje nebėra tokių mokslininkų – patriotų tinkančių, sakysime, ir į švietimo ir mokslo ministrus, kokiu buvo, mūsų Nepriklausomybės pradžioje akad. Zigmas Zinkevičius? Argi nebėra žmonių, ne tik išmanančių švietimo ir mokslo problemas, bet ir, kad būtų patriotais, kovotojais dėl mūsų Tautos ir nepriklausomos Lietuvos amžinumo įtvirtinimo? Tik kūrybingos ir autoritetingos asmenybės, savo darbais įrodžiusios teisę kurti ir vadovauti ateities Lietuvai, galėtų būti skiriamos ministrais, rektorais, direktoriais ir pan.

„Švietimas, studijos, mokslas, - sakė Prezidentas A. Smetona, - ne mažiau svarbūs Tautai ir jos valstybei kaip ir kariuomenė.“

Jei prisikeltų Pirmasis Prezidentas tikriausiai jis pasmerktų mūsų valdžią ir už tai, kad 2004 m. liepos 13 d. buvo priimtas Įstatymas, jog ES teisiniai aktai turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisinius aktus. Tačiau kas tie europarlamentarai Briuselyje, , kokią teisę jie turi nurodyti vieninteliam Lietuvos valstybės Suverenui – lietuvių Tautai? Gal dar galima būtų su tuo sutikti, jei tie 11 mūsų europarlamentarų iš Lietuvos, vyktų į Briuselį su konkrečiomis Seimo užduotimis?

Dar liūdniau, kad kai kurie mūsų atstovai iš viso linkę paversti ES federacine valstybe. Ir šiuose mūsų Seimo rūmuose yra ES federalistų sąjunga, nors tai ir grubus pasityčiojimas iš mūsų Konstitucijos, lietuvių Tautos kaip nepriklausomos Lietuvos valstybės Suvereno, iš Lietuvos, kaip nepriklausomos demokratinės valstybės..

Kai nuo darželių mokoma tik meilės technologijų, toleruojami visokie iškrypėliai ir jų demonstracijos, bet neugdomi meilė ir pareiga savo tėvams, Tautai, Tėvynei, neugdoma tautinė savimonė, kai rinktieji atstovai lyg lenktyniaudami tik skuba vykdyti svetimųjų valią, nepaisant naudinga tai Tautai ir Nepriklausomybei ar ne, kai demokratija – tik galimybė dalyvauti rinkimuose, daugelis darbščiųjų, kūrybingųjų bet be turtų pasijunta nereikalingais ir vyksta svetur. Ir per visus tuos dabartinės mūsų Nepriklausomybės metus užsienin emigravo vos ne trečdalis kūrybingiausių lietuvių - kasmet emigruoja dabar daugiau, negu per visus 20 tarpukario Nepriklausomybės metus. Tad gal ir teisūs tie, kurie sako, kad lietuviuose vėl atgimė baudžiauninkų dvasia: vietoje dirbus savame krašte, ir kovojus dėl jo, lekiami kur geriau, kad ir subinlaižiauti ir vergauti svetimiems ponams.

Prezidentinei Lietuvai, po okupacijų ir karų reikėjo viską pradėti nuo nulio. Bet dirbo, kūrė galvodami apie Tautos ir Lietuvos amžinybę, stengėsi, kad visi pageidaujantys lietuviai turėtų žemės, kito turto, ragino kurti tokią ekonomiką, kuri *garantuotų nepriklausomumą nuo iš užsienio investicijų, žaliavų ir specialistų*. Ir tokiomis šakomis buvo žemės ūkio produktų perdirbimo, tekstilės, žemės ūkiui padargų, o taip pat statybinių medžiagų, net aviacijos ir kt. Tautinėje Lietuvoje valstybė teikė dideles dotacijas naujakuriams, norintiems statyti sodybas; vos ne kiekvienoje apylinkėje buvo statomos mokyklos, kultūros centrai, buvo parengtas ir kompleksinis projektas kaip iki 1960 m. visą Lietuvą paversti „mūrine“ ir visiškai elektrifikuota.

Tiesa, nemažai kas, kad žlugo ir prezidentinė Lietuva, kad ji pateko SSRS vergijon, irgi kaltina Prezidentą Antaną Smetoną ir jo Vyriausybę, primenama paskutinė laisva naktis, birželio 14 d., kai prezidentūroje svarstyta priimti SSRS ultimatumą ar ne, priešintis įvedamai TSRS armijai ar ne. Tačiau kaip anksčiau minėta, Lietuva buvo vieną vieną ir iš nieko negalėjo tikėtis jokios paramos. Vakarų šalys buvo susirūpinusios tik savų kraštų apgynimu, Vokietija buvo geriausia SSRS draugė, o Lietuvos kariuomenė tada labiau tiko paradams, o ne, kaip atskleidė Lenkijos sutriuškinimas, kovoms su galingu priešu. Be to, ir pačioje Lietuvoje buvo net penkios SSRS karinės

bazės su daugiau karių, negu buvo visoje Lietuvos kariuomenėje.

Realesniu žygiu būtų buvęs, jei Lietuva, nekreipdama dėmesio į Anglijos, Prancūzijos, JAV patarimus, kai Vokietija pradėjo invaziją į Lenkiją, būtų nuo lenkų išsivadavusi Vilnių ir jo kraštą. Bet tada, žinoma, Antrojo pasaulinio karo metais, sąjungininkų ji būtų traktuota kaip nacių Vokietijos bendrininkė, tad ir būtų puolama, naikinama ne tik SSRS, bet ir Anglijos, JAV ir kitų kariuomenių, jų aviacijos.

Negeriau avinėliui sužinotus, jog ji suėdė ne meška, o sudraskys erelis ar liūtas.

Kita vertus gal ir nebūtų buvę Molotovo – Ribentropo pakto, slaptųjų protokolų prie jo, jeigu ne Lenkijos Rytų Lietuvos okupacija ir sąmokslai, kad tik Lietuva nesudarytų karinių sutarčių su kitomis Baltijos ir Skandinavijos šalimis. Tuomet Baltijos valstybių bendroje kariuomenėje galėjo būti sutelkta arti milijono karių ir tiek Stalinas, tiek Hitleris jau būtų nesiryžę dalintis Baltijos šalių, kaip ir Lenkijos.

Tačiau ir šiandieną svarstome ne tai, kas galėjo būti, o kas buvo, ir kalbame ne apie tai, kokia būtų buvusi Lietuva, jei tarpukarį ją būtų valdęs ne Prezidentas A. Smetona, o vadintoji seimokratija?

Tačiau mes žinome, kokia ji buvo iki 1926 m gruodžio 17d. ir kokia po jos.

Apskritai, manyčiau, kad tie, kurie susipažįsta su Prezidento Antano Smetonos idėjomis ir jų įgyvendinimo rezultatais, su mūsų Tautos ir nepriklausomos Lietuvos konkrečiais darbais tais laikais, nepagailėtų ir savo lėšų, energijos, kad Vilniaus centre būtų pastatytas didingas paminklas Pirmajam mūsų Tautos ir Respublikos Prezidentui - Antanui Smetonai.

Baigti norėčiau paties Prezidento Antano Smetonos žodžiais: „Kaip senovės mūsų vaidilutės kurstė ir saugojo šventąją ugnį, kad ji neužgestų, taip mes turime dabar saugoti savo krašto laisvę, nuolat žadindami Tautos sąmonę, kad ji neužmigtų. Sunku įskelti ugnį, kai ji išblėsta, sunku pažadinti Tautą, kai ji apsnūsta“.